

**INFOBLAD
2005/2**

**ANTWERPSE VERENIGING
BODEM ^{EN} GROTONDERZOEK**

Bestuur van de Antwerpse Vereniging voor Bodem- en Grotonderzoek

- Zetel:** Gerarduslei 35, 2180 Ekeren
- Voorzitter:** Eugène Warmenbol, Van Elewycckstraat 36, 1050 Brussel
03 232 27 83 - ewarmenb@ulb.ac.be
- Secretaris:** Marc Hendrickx, Amerikalei 196/6, 2000 Antwerpen
03 237 63 63 - marc.hendrickx@tijd.com
- Penningmeester:** Pieter Oomen, Hoornstraat 12, 2000 Antwerpen
03 234 20 72 - pieter.oomen@pandora.be
- Leden:** Stefaan Grieten, Gratiekapelstraat 24, 2000 Antwerpen
0497 452 802 - stefaan.grieten@skynet.be
Annemie Havermans, Gerarduslei 35, 2180 Ekeren
03 665 02 19 - annemie.havermans@pi.be
Petra Maclot, Korte Brilstraat 7, 2000 Antwerpen
03 234 20 99

LIDGELD: € 20 per jaar – Rekeningnummer 320-0740973-60

Leden ontvangen per jaar tweemaal het BULLETIN en viermaal het INFOBLAD. Zij hebben toegang tot alle activiteiten, rondleidingen en voordrachten. Deze worden steeds aangekondigd in het Infoblad en via de website. Nog voorradige Bulletins zijn te koop bij de penningmeester.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toelating van de uitgever.

Verantwoordelijke uitgever: Marc Hendrickx; Amerikalei 196/6, 2000 Antwerpen.

AGENDA

Woensdag 18 mei 2005, 19.00 uur – einde: 21.30 uur

'FLORA IN EN OM HET ANTWERPSE BEGIJNHOF'

Afspraak: ingang Begijnhof, Rodestraat 39, 2000 Antwerpen.

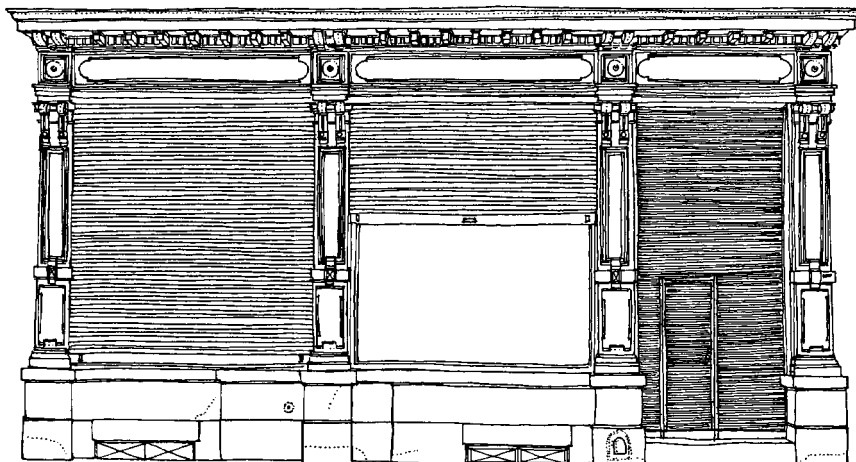
We bekijken de flora zoals die reageert op het beheer in deze oude plaats.

Maandag 27 juni 2005, 20.00 uur – einde: 22.00 uur

'PUIKE PUIEN UIT DE 19de EEUW'

Afspraak: Hendrik Conscienceplein, 2000 Antwerpen.

Verslag jaarvergadering van 21 maart 2005

De jaarvergadering van 21 maart 2005 vond plaats in de salons 'Arcadia' (Venusstraat 19) en omvatte de volgende punten:

1. Voorlezing van het verslag van de jaarvergadering
van maandag 29 maart 2004 door secretaris M. Hendrickx.
2. Voorlezing van het financieel verslag 2004
ter goedkeuring door de alg. vergadering door penningmeester P. Oomen.

INKOMSTEN (in euro)		UITGAVEN (in euro)	
Lidgelden	1.310,00	Bulletin: drukwerk	2.171,42
Verkoop publicaties	1.503,37	Bulletin: onkosten	657,96
Subsidies	292,11	Infobladen: drukwerk	56,17
<hr/>		Infobladen: onkosten	86,03
Totaal	3.105,48	Administratie en werking	456,13
		Activiteiten	293,22
		Materiaal	68,49
		<hr/>	
		Totaal	3.789,42

Jaarsaldo: debet (in euro): 683,94
Het financieel verslag werd goedgekeurd.

3. Samenvatting werkjaar 2004 door secretaris M. Hendrickx

ACTIES

1. – *Burchtgracht*

- Opendeurdag tijdens Open Monumentendag 2004 op de voormalige Vleeshalle in de Burchtgracht.
- Deelname aan panelgesprek over het archeologisch onderzoek ter plaatse.
- Organisatie van een petitie met 400 handtekeningen voor een voorafgaandelijk onderzoek en behandeling, voor het integraal behoud en de integratie van de burchtmuur, alsmede de effectieve inschrijving van het beloofde geld voor de archeologische campagne in de begroting.
- AVBG stuurde ook een brief naar het stadsbestuur (een brief die door de faculteit geschiedenis van UFSIA mee werd getekend, en ook oud-schepen L. Hanké wierp z'n gewicht in de schaal).

- AVBG voerde een gesprek met schepen Philip Heylen over het belang van de site, de noodzaak van een regelmatige publicatie van de stand van zaken in een deskundig geredigeerd infoblad en de uitvoerige publicatie van de onderzoeksresultaten. Ook werd melding gemaakt van de krappe termijn van 10 maanden voor enkele archeologen en arbeiders, op misschien wel de belangrijkste middeleeuwse site van de stad.
- We zonden ook het infoblad naar de kranten en blijven de zaak verder kritisch opvolgen.

2. – Hoek Begijnenstraat 113, Schermersstraat

Nl. gebouw van Edmond Leclef uit 1883 (*bekend van neogotische kapel van Sint-Jan Bergmanscollege en gebouwen aan Plantinkaai en Hoogstraat, en 'moderne' panden in de haven*), 'per vergissing' half gesloopt. AVBG zond een brief naar Monumentenzorg om z'n verwondering te uiten, en stuurde het infoblad naar diverse kranten, met een aantal artikels als resultaat. De werken werden inmiddels stilgelegd.

BOUWHISTORISCH ONDERZOEK

Ook in het voorbije jaar werden diverse waarnemingen verricht en werden een aantal plaatsbezoeken afgelegd. Zo was er een bezoek aan de kelders van de panden Grote Kraaiwijk 4-2, werd het pand Klapdorp 10 bezocht, en werd onderzoek verricht in de panden aan de Pieter van Hobokenstraat 7 en

de Gratiekapelstraat 24.

Vanop de dakverdieping van het moderne pand Reynderstraat 20 werden bovendien fotografische opnamen verricht van de oudere bebouwing in de omgeving, waarbij o.a. de aanwezigheid van delen van een huistoren werd vastgesteld. Op de scheimuur met het pand Groote Witte Arend werden restanten van een mogelijk oude muurschildering waargenomen; de schildering kon door omstandigheden echter niet verder worden onderzocht.

VOORDRACHTEN EN RONDLEIDINGEN

Vier voordrachten

- 9 februari 2004 – I. Bertels: De dienst werken en de Antwerpse gebouwen voor lager onderwijs in de periode 1815-1880.
- 29 maart 2004 – J. Veeckman: De activiteiten van de Antwerpse archeologische dienst in 2003.
- 3 mei 2004 – A. Havermans: 'Het Schoonselhof', een kort overzicht, 'De Begraafplaats van het Kiel', de geschiedenis.
- 13 december 2004 – H. Van Goethem: De jezuiteten te Antwerpen.

Drie rondleidingen

- 12 juni 2004: Schutterswandeling: op zoek naar de resten van de schuttersgilden te Antwerpen.
- 12 september 2004 (Open Monumentendag): opendeurdag Vleeshalle Burchtgracht.
- 18 september 2004: De Waterpoort achterna...

PUBLICATIES:

- Drie uitgaven van het 'Bulletin van de Antwerpse Vereniging voor Bodem- en Grotonderzoek': nrs. 2001/II (Grote Kraaiwijk), 2002/I (Vleeshuis) en 2002/II (Vleeshalle), in totaal 172 pagina's...
- Vier infobladen (ook in mailvorm).

PROGNOSE 2005

- Uitgave van Bulletins 2003/I, 2003/II en 2004/I.
- Acties: afhankelijk van de actualiteit, maar zeker het opvolgen van de Burchtgracht-opgravingen.
- Onderzoek traditionele panden: Sint-Jansvliet 6? Sint-Paulusplaats?
- Voordrachten: mogelijkheden: 19de-eeuwse panorama's (?), iconografie van de burcht.
- Rondleidingen: buurt Pelgrimstraat, Reyndersstraat, Hoogstraat? De mooiste 19de-eeuwse puien?

VERKIEZING NIEUW BESTUUR

Het huidig bestuur was uitredend en herkiesbaar; het bestuur werd herkozen.

VARIA, VRAGEN...

Het overlijden van Karel Betz, die jarenlang deel uitmaakte van het bestuur van de vereniging, werd herdacht.

Aan het bestuur werd décharge verleend.

Niets nieuws onder de zon

Onverwacht komen er in de Venusstraat 17de-eeuwse (?) muurschilderingen weer tevoorschijn.

Baksteen en parement, bezet en beschilderd als baksteen en parement worden weer zichtbaar vanonder een recentere bezettingslaag.

Helaas bladderen door het vocht niet alleen de recentere – doch ook alle vroegere lagen af. Voor de geïnteresseerde kijkers is dus snelheid geboden.

Laat ons hopen dat de zopas onthulde muurschildering in het Moriaanstraatje een minstens even lang doch niet zo schamel einde beschoren zal zijn.

SOS Antwerpse monumenten

De teloorgang van het Antwerpse bouwkundige patrimonium gaat gestaag door, en zeker de laatste weken wordt er weer flink gesloopt, verbouwd, verminkt in de stad. Terwijl open monumentendagen het *“publiek willen sensibiliseren en de solidariteit rond monumentenzorg willen versterken”*, en voorhouden dat *“meer dan ooit iedereen er zich van bewust is dat het behoud en de openstelling van ons patrimonium de investering waard is”*, draait het in de praktijk vaak heel anders uit. Enkele voorbeelden, op luttele dagen tijd toevallig bij elkaar gesprokkeld, maken pijnlijk duidelijk dat heel wat inspanningen nodig zijn om in Antwerpen dergelijke ronkende verklaringen ook hard te maken en te komen tot een sluitend beleid dat waarachtig beschermt wat waardevol is. Het is echt niet prettig om het zo scherp te stellen, maar de vaststelling dringt zich op.

Begin april bleek een verbouwing aan de gang in het pand Reyndersstraat 17, een gebouw met een bak- en zandstenen lijstgevel, dat inder tijd in *Bouwen door de eeuwen heen* (deel 3na, verschenen in 1976) werd gesitueerd in de tweede helft 16de-eerste helft 17de eeuw. In datzelfde jaar volgde de bescherming als monument (voorgevel en bedaking). De woning wordt momenteel gerenoveerd en daarbij is de muurbekleding van het interieur grondig afgekap. Een geïnteresseerde buitenstaander kan natuurlijk niet weten of de bepleistering historisch was, of er nog sporen van historische interieurafwerking te vinden waren, in welke staat ze verkeerden. Feit is, dat de bescherming uit 1976 slaat op voorgevel en bedaking van dit huis, en dat naar de letter van dit besluit de andere onderdelen van het gebouw buiten die bescherming vallen. Anderzijds is er de geest van de bescherming en de historische context ervan. De vraag is dus eerder, of een pand met een dergelijke ouderdom en cultuurhistorische waarde die destijds tot een bescherming leidde, niet met betere zorgen kan omringd worden. Of er dus niet verder moet gekeken en gekoesterd worden dan die gevel en bedaking. Meer bepaald ook omdat muurschilderingen of andere vormen van historische interieurafwerking verborgen kunnen zitten onder banale recente afwerkingen. Of dat hier het geval was? Een beknopt materieeltechnisch onderzoek had hier een antwoord kunnen bieden. Dat er nu geen historische afwerking meer te vinden is, staat wel vast.

Pijnlijkler nog was de vaststelling dat het pand Kolveniersstraat 19 gesloopt is, als onderdeel van de werken in de zone stadsfeestzaal, werken waarbij eerder al een in oorsprong 16de-eeuws achterhuis was gesloopt. Het herenhuis had een rijke en lange bouwgeschiedenis, die zich aftekende in onder meer de voorgevel met 18de-eeuwse ingangspoort. De datering in het derde kwart van de 19de eeuw, vermeld in *Bouwen door de eeuwen heen* (deel 3nb), kan dus hoogstens als veralgemenend gelden.

De sloop van deze gebouwen kadert in de grondige verbouwing/renovatie van de site stadsfeestzaal, en ter voorbereiding werd een CHER (Cultuurhistorisch Effectrapportage) opgesteld. Naar mag aangenomen worden, zou het pand aan de Kolveniersstraat daarin het etiket 'te bewaren' gekregen hebben. Immers: ook op de maquette waarmee het project van de nieuwe stadsfeestzaal en omgeving aan beleid, pers en publiek werd voorgesteld, prijkt het huis. Het zou dus wel degelijk bewaard blijven, gesteld dat de maquette betrouwbaar en realistisch was uiteraard... Hoe dan ook, onze stad is weer een markant monument armer.

Om de hoek, nog binnen dezelfde site stadsfeestzaal, staat een woningcomplex, in 1921 ontworpen door stadsarchitect Emile Van Averbek, één van de belangrijkste Antwerpse architecten en ontwerpers op het vlak van art nouveau en art deco. Het complex (Hopland 35-37) is een vroeg en kwaliteitsvol staal van sociale appartementsbouw in een sobere art deco. Akkoord, het ziet er momenteel wat grauw uit, maar het staat er nog, intact. Voorlopig?

STEFAN GRIETEN

Een 'onopvallend pand' op Zand 6...

We wisten het natuurlijk al langer: een voorgevel van een pand zegt niet zo veel over het inwendige van de woning, maar tóch. Op het eerste gezicht was het toch erg onwaarschijnlijk achter de gevel van het pand Zand 6, waaraan geen enkel anker te bespeuren viel, een traditionele woning aan te treffen, en de 'achterzijde' van het pand aan de kaaien – een moderne bakstenen constructie – gaf niet

veel hoop er nog resten van een traditionele woning te vinden.

Maar dat de huidige verbouwingswerken in het pand Zand 6 de vaststelling dat je best iets verder dan de façade kijkt, zó duidelijk zouden illustreren, dat doet toch denken. Toegegeven, als ondergetekende maar wat meer in het café 'De Blauwe Steen' had verbleven, was hem in nuchtere toestand misschien wel het een en ander opgevallen, maar toch niet het feit dat de dakverdieping van het pand, compleet met kromstijl en al, intact bewaard was gebleven...

Het doet weer denken: hoeveel zit nog achter de onopvallende grijze, banale, gecementeerde voorgevels? Hoeveel oudere constructies, achterhuizen, kelders enz. vallen nog te ontdekken, ondanks afbraak en slecht uitgevoerde renovaties?

MARC HENDRICKX

Verantwoordelijke uitgever:
Marc Hendrickx, Amerikalei 196/6, 2000 Antwerpen